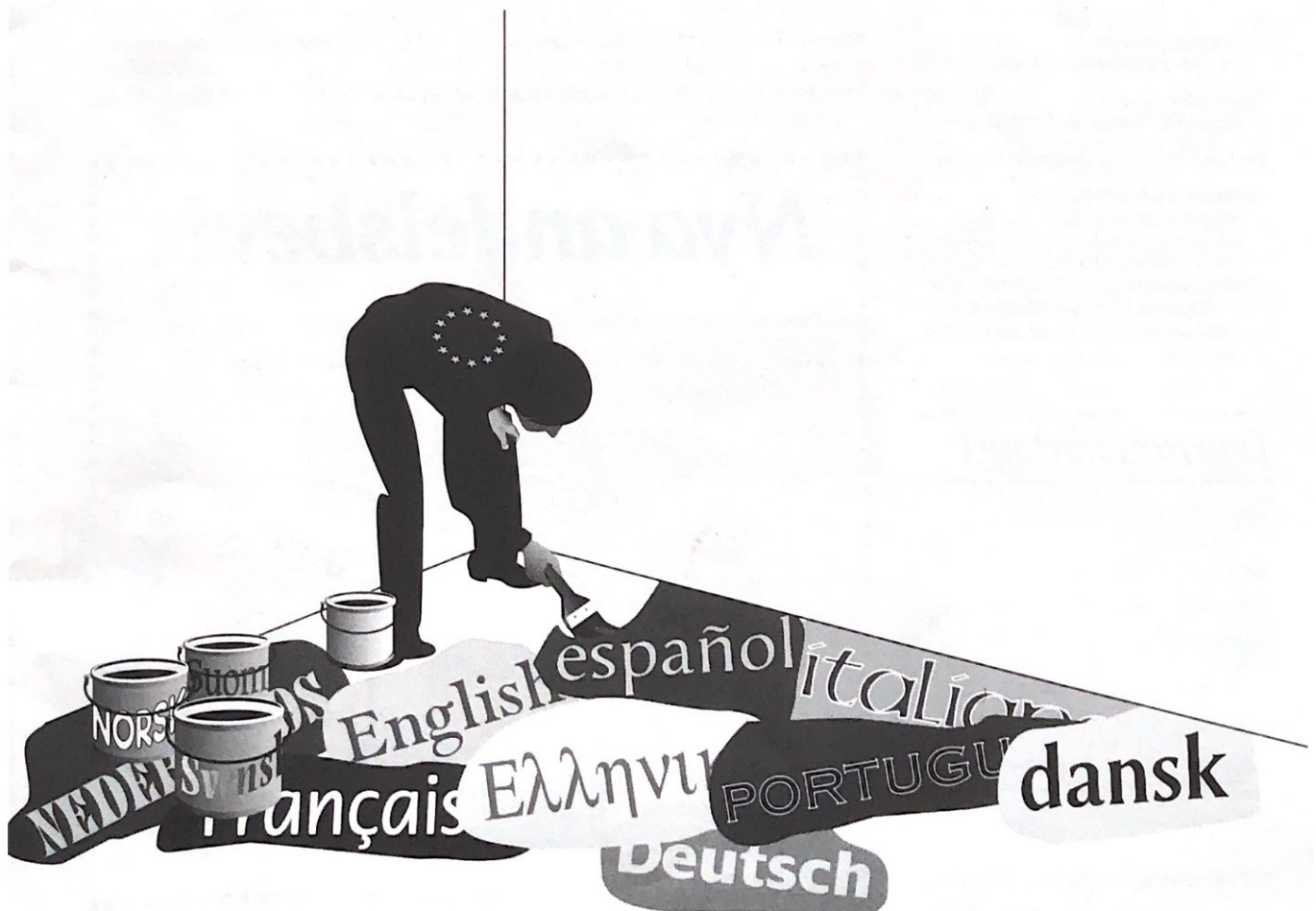

Svenskspråkigt specialnummer
med information om esperanto

La Espero

1994/3-4

Svenska i EU? Till vilket pris?

La Espero

Organ för
Svenska Esperantoförbundet

ISSN 0014-0694
Septembro 1994 • 82-a jarkolekto
Fondita en 1913

Redaktör/redaktoro:
Per Arne Fritzon,
Västertorpsvägen 154,
129 44 Hägersten,
tel. 08-97 47 76

Frågor om prenumeration o. dyl.:
Esperanto-Centro, Vikingagatan 24,
113 42 Stockholm, tel. 08-34 08 00

Ansvarig utgivare: Leif Nordenstorm

Utformning: Omnibus, Tyresö

Tryck: Quintus, Sollentuna 1994

Prenumeration 1994: 150 kr. Gåvo-
prenumeration till utlandet: 80 kr.
Prenumerationsavgift för *La Espero* ingår
i medlemsavgiften. Postgiro 20 12-3,
Esperantoförbundet.

Esperantoförbundet

Adress: Esperanto-Centro,
Vikingagatan 24, 113 42 Stockholm,
tel. 08-34 08 00, fax: 08-34 08 10

Öppettider: Esperanto-Centro har flexibla
öppettider dagtid. Ring i förväg!

Postgiro: 20 12-3, Esperantoförbundet

Medlemsavgift 1994:
Direktansluten medlem 150 kr.
Famijmedlem (utan tidning) 60 kr.
Ungdomsmedlem (max 20 år) 60 kr.
Medlemmar under 30 år är samtidigt
medlemmar i Sveriges Esperantisters
Ungdomsförbund och får dess tidning
Kvinpinto.

Esperantoförlaget

Adress: Möllevångsgatan 20 B,
214 20 Malmö

Telefon: 040-12 20 29

Postgiro: 578-5

Telefontid: 1 september-15 maj: torsdagar
kl. 17-18. Skriftliga beställningar
expedieras under hela året.

Expedition: Wivi Nilsson

Styrelsens ordförande: Tomas Jansson,
Storgatan 13, 753 31 Uppsala

La Espero estas presata sur recikligita papero.

Esperantoförbundets styrelse

Ordförande: Roland Lindblom, Stenbockens gata 102, 136 62 Handen,
tel. 08-777 41 75

Vice ordförande: Franko Luin, Myggdalsvägen 123, 135 42 Tyresö,
tel. 08-712 82 91

Sekreterare: Kaisa Hansen, Hammarbyvägen 56, 194 36 Upplands Väsby,
tel. 08-590 88210

Kassör: Börje Andersson, Ingegatan 4A, 541 50 Skövde,
tel. 0500-41 22 05

Styrelseledamot: Agneta Emanuelsson, Carl Ugglas väg 6, 641 37 Katrineholm,
tel. 0150-523 87

Styrelseledamot: Per Arne Fritzon, Västertorpsvägen 154, 129 44 Hägersten,
tel. 08-97 47 76

Styrelseledamot: Aira Kankkunen, Dr Forselius gata 60, 413 26 Göteborg,
tel. 031-18 79 82

Suppleant: Anita Bergh, Hasselgatan 60, 2 tr, 194 37 Upplands Väsby,
tel. 08-590 858 72

Suppleant: Jill Hilford, Sockengatan 113, 252 51 Helsingborg,
tel. 042-13 01 70

Sveriges Esperantisters Ungdomsförbund

Ordförande: Anna-Lena Eriksson, Studentbacken 23/419, 115 57 Stockholm,
tel. 08-667 89 21

Sekreterare: Keiko Snarberg, Björcksgatan 31 B, 416 52 Göteborg,
tel. 031-19 74 87

Kassör: Fredrik Olofsson, Studiegången 3/323, 416 81 Göteborg,
tel. 031-19 84 49

Styrelseledamot: Kajsa Larsson, Lilla Sällskapets väg 50 KV, 127 61 Skärholmen,
tel. 08-97 46 26

Nya andelsbevis

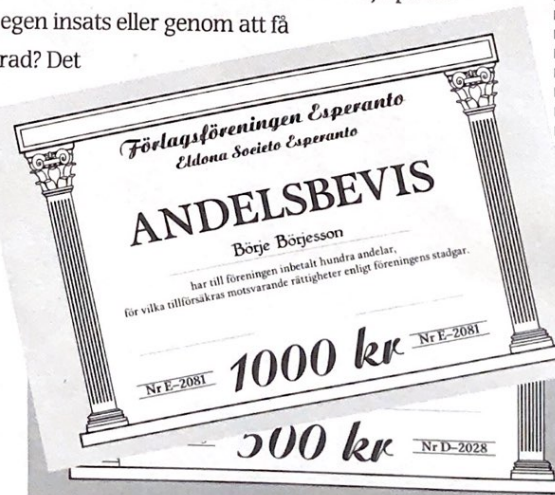
Esperantoförlaget behöver öka sitt andelskapital för att ge ut nya läro-,
ord- och läseböcker, romaner, bokkassetter mm. Kan du hjälpa till –
antingen genom en egen insats eller genom att få

din förening engagerad? Det

finns andels-
bevis till värdet
av 500, 1000 och
10 000 kronor.

Din förening, och
du själv, får teckna
hur många bevis
som helst.

Adress och post-
gironummer hittar
du här till vänster.

Kommer Sverige att skapa fler språkproblem i EU?

Internationella organisationer kan inte fungera om det saknas regler för vilka språk som får användas. Organisationer med många medlemsländer och många språk brukar begränsa antalet tillåtna språk till ett fåtal. Detta tvingas man till av rent praktiska skäl, men det fungerar tyvärr samtidigt som diskriminering.

IFN, som omfattar nästan alla länder, begränsade man från början antalet officiella språk till fem (engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska). Senare lyckades arabländerna pressa in arabiskan när de hade trumf på hand vid oljekrisen.

Jämvikt i konkurrensvillkoren

Det nu så aktuella EU är avsett att vara en organisation med ett antal länder i ett mycket nära samarbete. Eftersom man vill att länderna i EU ska vara likvärdiga och likaberättigade, har man som princip att det ska råda jämvikt i konkurrenssituationen mellan dem. Med denna viktiga princip i bagaget kan man inte utesluta vissa medlemsländers språk.

En annan sak är, att det skulle vara enormt praktiskt och ekonomiskt att begränsa antalet arbetsspråk till ett. Exempelvis franska – eller varför inte tyska? Tänk så enkelt det skulle kunna bli. Men då skulle principen om jämvikt få flyga och fara.

Just nu finns det tolv länder med nio språk inom EU. All översättning och tolkning är en tung börda i det dagliga arbetet, opraktiskt och rysligt dyrt, men det ger ju mycket arbete åt översättare och tolkar, och det är väl bra när det råder så stor arbetslöshet.

Sverige bidrar med ännu ett språk

Som om inte nio språk skulle räcka kan det snart tillkomma ytterligare tre språk om Sverige, Finland och Norge blir medlemmar. Totalt tolv språk att hantera för att inte bryta principen om jämvikt.

Kommer EU verkligen att klara av tolv språk? Har man verkligen tänkt igenom

hur de människor som ska samarbeta och konkurrera ska kunna kommunicera med varandra? Finns det någon s.k. policy?

"Befrämja användandet av främmande språk"

Jo, det finns några punkter när det gäller språkfrågan eftersom man konstaterat att "bristande språkkunskaper utgör hämmande faktorer".

Enligt ministerrådet ska man:

- Befrämja den ständiga utbildningen av lärare och docenter i främmande språk (utan att rekommendera något eller några av EU-språken).
- Befrämja språkutbildning vid universiteten med sikte på relationerna inom handel och det ekonomiska systemet.
- Långsamt men säkert uppnå flerspråkighet.
- Förstärka känslan av samhörighet hos ungdomen.

Vad har man sagt mer? Jo, att varje skolelev bör lära sig två främmande språk vid sidan av sitt modersmål. Klarar eleverna detta, och kommer det att lösa problemet med det mångspråkiga EU?

Längre skolgång

Vad skulle det kosta i vårt svenska skolsystem om vi vid sidan om engelskan skulle föra in ännu ett obligatoriskt språk till samma nivå? Skulle det ske på bekostnad av andra och kanske viktigare ämnen, eller blir det aktuellt att förlänga skolgången med ännu ett år? Kan man förresten lära sig ett nytt språk på ett år? Naturligtvis inte!

Vi har många timmar i engelska, men det räcker inte om man ser till näringslivets behov. Där sänder man tjänstemän för dyra pengar till intensivkurser i England, och det brukar ordnas interna kurser för personalen eftersom skolengelskan inte brukar räcka till. Skulle man kräva ytterligare ett eller ett par språk till så skulle de interna språkutbildningskostnaderna raskt rusa i höjden.

Vad är konkurrenskraft?

Sverige har en väl utvecklad industri och vi ligger väl framme inom högteknologi och en del annat. Men ska Sverige kunna konkurrera på världsmarknaden krävs det ännu bättre kunskaper i de ämnen som skapar säljbara produkter – då är det inte i första hand språkkunskaperna som avgör. Om man inser detta och vill behålla en plats bland ledande nationer inom exempelvis elektronik, läkemedel och andra tekniska produkter, borde man kanske i stället minska på ämnet främmande språk för elever med intresse och fallenhet för nämnda områden.

Inom idrotten finner vi att det kan bli fantastiska resultat för dem som specialiserar sig på någon estaka gren. Vid sidan av dessa finns tiokamparna. De kommer inte i närheten av specialisternas resultat eftersom de försöker hänga med på tio olika områden. Det handlar om att människor är olika begåvade, och att vår tid för skolgång är begränsad.

Den flummiga rekommendationen från EU:s ministerråd att "befrämja användandet av främmande språk" kan möjligen leda till att en svensk, om några år, kommer att kunna prata elek-

Klarar EU att fler språk från nya medlemsländer läggs till de nuvarande nio – utan att tumma på deras lika värde?

tronik på franska med en fransman, men ha sämre kunskaper i elektronik...

Ett annat alternativ

Varför skriver vi nu en artikel om språken i EU om vi inte tror att vi kan erbjuda en annan lösning? Men det tror vi att vi kan.

Vi vet att esperanto skulle vara ett mycket ekonomiskt alternativ, av flera skäl. Esperanto är mycket lättare att lära än andra språk, men därför inte sämre. Det skulle inte heller rubba principen om jämvikt.

Rekommendationen om två främmande språk kan behållas om man lägger till att det andra främmande språket ska vara esperanto i alla EU-länder.

Experiment visar också att barn som lärt in esperanto som första främmande språk kunnat lära in nästa främmande språk så snabbt att man vunnit tillbaka den tid man använde till att lära esperanto. Man har därmed visat att det gick att lära sig två främmande språk på samma tid som ett enda. Kan det bli mer praktiskt?

De många som redan idag är involverade i EU-arbete är ofta personer med en hel del språkstudier bakom sig. För dessa skulle det bli en ganska enkel match att studera in esperanto. Detta har dessutom redan bevisats av en och annan tjänsteman i Bryssel som av nyfikenhet har lärt sig språket för att testa möjligheterna. En av dessa blev så entusiastisk att han idag leder en informationsgrupp för esperanto som alternativ i EU.

Om du tycker att detta låter för bra för att vara sant så skaffa dig en lärobok och övertyga dig själv.

Roland Lindblom

Skolbarn talar esperanto

I förra årets svenskspråkiga informationsnummer av La Espero skrev hemspråkläraren Boo Mee Kim-Lindblom från Haninge om hur hon med hjälp av esperanto kunde fylla läroplanens ord om internationalisering med ett konkret innehåll. Här berättar hon litet om vad som hänt sedan dess.

I oktober 1993 startade jag en esperantokurs för 11- och 12-åriga elever i Stimmets skola i Tyresö utanför Stockholm. Eleverna har sedan dess brevväxlat med jämnåriga elever i 25 olika städer i 15 länder (Australien, Belgien, Frankrike, Japan, Kina, Kanada, Kazakstan, Kroatien, Lettland, Polen, Rumänien, Ryssland, Tjeckien, USA och Österrike).

Jag hade två mål med kursen. För det första ville jag visa att esperanto är ett idealiskt kontaktspråk för "skolans internationalisering". För det andra ville jag visa att esperanto ger eleverna möjlighet att hitta brevvänner i många olika länder. Båda målen var mer än väl uppfyllda innan läsåret 93/94 var till ända.

Det som intresserade eleverna allra mest var att få träffa några av sina utländska brevvänner. Särskilt intensiv var brevväxlingen med elever i den lettiska staden Cesis, som dessutom är en av Tyresös utländska vänorter.

Först var tanken att mina elever skulle

resa till Cesis för att besöka sina lettiska vänner. Sedan ändrades planerna så att Cesis-barnen i stället inbjöds till Sverige på vår bekostnad. Allting flöt bra, med några smärre problem som snabbt löstes. Den 21 maj kunde vi ta emot den lettiska gruppen, sammanlagt 21 personer, som fick bo hemma hos mina elever.

Vi ordnade ett mångsidigt program: en festkväll med dans, esperantoundervisning, besök på Gröna Lund, Skansen, Cosmonova, vattenmuseet Aquaria, fjärrilshuset i Hagaparken, Stockholms stadshustorn, skattkammaren i kungliga slottet, medeltidsmuseet, Leonardo da Vinci-utställningen i Kulturhuset och en avskedsfest sista kvällen. Dessutom, och det var kanske viktigast, besökte de lettiska barnen mina esperantoelevs klasser i olika skolor. Barnen från Cesis presenterade den lettiska kulturen i många former: folkdräkter, folkdanser, musik och lekar. Dessutom fick de tillfälle att hälsa på viktiga befattningshavare i Tyresö kommun.

Rektorn på min skola var mycket nöjd och många lärare och rektorer på andra skolor gratulerade oss till en succé. Nu önskar rektor **Inga-Lill Johansson** att esperanto-kurserna på Stimmets skola ska fortsätta, och jag har fått ett mycket positivt gensvar från klasslärare. Även ledare från organisationen "Aktiv ungdom" har hört av sig med önskemål om esperantokurser i Tyresö.

Också på andra sidan Östersjön, i Cesis, har besöket ökat intresset för esperanto; många syskon och kamrater vill nu lära sig språket och esperanto-elevernas lärare har bett mig hitta något äldre brevvänner till de nya eleverna.

Jag riktar ett varmt tack till de organisationer som stött oss ekonomiskt och de många enskilda personer som hjälpte till att förverkliga Cesis-barnens besök i Tyresö.

Boo Mee Kim-Lindblom

Eleverna från esperantoklassen i Cesis på plats i Tyresö, på bilden tillsammans med Stimmetskolans rektor Inga-Lill Johansson

Öppet brev till dagens gymnasister

När gymnasielever får en rättvis information om esperanto blir de mycket förvånade över att de undanhålls språket esperanto i undervisningen. Det är ju helt naturligt att ungdomar blir entusiastiska över ett språk som är lätt att lära och bevisligen snabbar upp all annan språkinläring, och som kan användas i kontakter och på resor i alla språkkulturer. De förstår också idén att ett neutralt språk aldrig konkurrerar ut nationella språk utan fungerar som ett brospråk för allas rätt till en egen språkkultur, mångfald och rättvisa, vilket är en förutsättning för fred på jorden.

Problemet är att få skolmyndigheter, politiker och press medvetna om hur snabbt eleverna kan lära sig esperanto och sedan vinna tid för annan språkinläring. Myndigheter skulle kunna medverka till att förbilliga, effektivisera och internationalisera språkutbildningen, och ge eleverna en större förståelse för mänsklighetens överlevnadsfrågor. Intresse för studier i andra språk skulle också öka, det har visat sig på olika håll i världen. Esperanto är till för alla språk och kulturer.

Förlorarna är dagens gymnasister och därför vänder vi oss till dem för att ge viktig information.

Internationella undersökningar visar att grupper som får börja med esperanto sedan lär sig andra språk på kortare tid, ibland halva tiden. Vad skulle inte det betyda nationalekonomiskt, och för er elever?

EU:s nio språk medför idag en total kostnad på 750 miljarder kronor per år. Om vi världen över kunde enas om ett och samma förhandlingsspråk skulle det bespara oss tusental miljarder varje år och vi kunde lättare koncentrera oss på att lösa de svåra världsproblemen. Men vi kommer aldrig att kunna enas om ett etniskt språk, det finns ju 5000 att välja bland.

Om EU får 20 medlemsländer kommer det att behövas 380 tolkningstillfällen för varje fråga. Endast tolkarna skulle få plats i sessionssalarna. Redan idag är det stora problem med feltolkningar. Med ett lättlärt internationellt språk skulle statsmän, delegater och affärsmän lättare kunna förstå varandra och vetenskapsmän, även från fattiga länder, kunde

snabbt och effektivt få tillgång till den senaste forskningen och därmed sprida framstegen över världen.

Ett enda FN-kontor använder dagligen 3 ton papper bara för att man envisas med att översätta till olika språk. Esperanto skulle inte bara underlätta kontakter utan också rädda våra skogar.

Esperanto har på så kort tid som hundra år spritts över hela världen – utan krig, erövring eller kolonisation. Stater eller organisationer har inte betalt ett enda öre. Allt har skett ideellt och utan profit. Språket var från första början en gåva till mänskligheten.

Vi uppmanar Sveriges gymnasister att själva ta reda på viktiga fakta. En så enorm resurs som esperanto får inte fuskas bort för att de etablerade saknar intresse och vilja till nytänkande, eller inte vill släppa sina privilegier. Ni är unga, har inte fastnat i fördomar och har framtiden i era händer. Vi tänker inte bara på ert bästa utan på mänsklighetens, för vi tror att dagens ungdom har förmågan att bry sig om människor även utanför det egna landets gränser.

Med ett verkligt internationellt språk kan ni göra insatser till förbrödning, förståelse över gränserna och fred. Vi måste bry oss, eller hur?

*Deltagare och lärare
vid sommarkursen i esperanto 1994
vid Karlskoga Folkhögskola*

Ännu ett foto att ta med sig hem. Här ställde esperanto-eleverna från Cesis och några av deras svenska kamrater upp för gruppfoto på Skansen, ett uppskattat utflyktsmål.

Esperanto – genvägen till språkstudier på högskola

*Terminkurs på Karlskoga folkhögskolas esperantolinje
9 januari – 19 maj 1995*

Kursen vänder sig till dig som funderar på att bli språklärare, aldrig tidigare studerat esperanto och som har intresse för internationella frågor.

25 tim/vecka med tillvalsmöjligheter (t.ex. textil, keramik, data, musik).

Intensiv språk och metodkurs, det talade språket i centrum (Csehmetoden), vissa övningar i språklaboratorium. Tidningar, litteratur och information på esperanto. Föreläsare från flera länder.

Tack vare ett internationellt deltagande blir esperanto snart både arbets- och umgängesspråk. Möjlighet till internationell examen.

- ★ **Ett undervisningsspråk redan innan du börjar på högskola**
Du skriver och talar esperanto och kan läsa litteratur från hela världen i både original och översättning. Kontakter världen över väntar på dig.
- ★ **Du spar tid, pengar och energi**
Enligt internationella undersökningar lär man sig andra språk mycket snabbare med esperanto som bas.
- ★ **Du får en bättre språkförståelse**
Esperanto bygger bl.a. på den romanska ordsätten, slaviskt/germanskt grammatiskt tänkande och kinesisk/afrikansk ordbildning. Språkstudierna blir sedan både roligare och effektivare.
- ★ **Du arbetar för förståelse mellan språkkulturer, jämlikhet och fred**
Du får ett verkligt internationellt språk till förfogande, gångbart i alla kulturer världen över. Esperanto är ett allas andra språk, det är neutralt och tar därför inte över andra språk. Det arbetar för språkkulturell mångfald, jämlikhet och rättvisa mellan folken och i sin förlängning för fred och välstånd på jorden.

Boende

Skolan ligger i utkanten av Karlskoga vid sjön Möckeln. Elevhemmen har moderna enkelrum med kylskåp, dusch och toalett och gemensamt pentry med dagrum och TV. Skolan har idrottshall och fina strövmråden. Vissa tider får du använda skolans datarum, inlärningsstudio, fotorum och biljard. Samkväm och gemensamma aktiviteter.

Kostnader

Terminkurs: 10 782 kr.

I priset ingår studier, de flesta måltider (frukost, lunch och kaffe måndag–fredag) samt logi i enkelrum.

Du som är mellan 20 och 45 år har möjlighet att söka studiebidrag (ej återbetalningspliktigt) på 1908 kr/månad.

Du som är under 20 år kan söka studiestöd på 750 kr/månad.

Fråga oss även om våra andra esperantokurser!

**Karlskoga folkhögskola
691 24 Karlskoga**

**Tel: 0586-503 60
Fax: 0586-370 77**

Så fungerar esperanto!

På fyra sidor ger vi dig en heltäckande överblick över esperantos struktur.

Esperanto

är avsett att bli alla människors andra språk för att underlätta kontakter över språkgränserna.

Esperanto är helt regelbundet och därför mycket lättare att lära än andra språk. Grammatiken har inga undantag, stavningen är regelbunden och ordförrådet, som på bygger oftast välkända internationella ordstammar, är mycket lättlärt tack vare ett speciellt ordbildningssystem.

Esperanto är ett neutralt språk. Inget folk har esperanto som modersmål och därigenom gynnas ingen särskild folkgrupp på de andras bekostnad.

Avsikten är inte att esperanto ska tränga undan de vanliga språken, utan komplettera dem genom att användas i internationella sammanhang.

Grunden till esperanto skapades av L.L. Zamenhof, som gav ut den första läroboken år 1887. Sedan dess har esperanto utvecklats till ett rikt och levande språk med mångsidig användning i tal och skrift, i tidningar, böcker, radio, sång osv.

Det finns nu esperantotalande i så gott som alla länder på jorden, och man kan snabbt få nytta av kunskaper i esperanto.

Nedan följer en fullständig sammanfattning av esperantos grammatik med regler för ordbildning.

I Uttalet

Esperanto skrivs och uttalas alltid helt regelbundet. Varje bokstav uttalas alltid på ett och samma sätt.

Alfabetet

A B C Ĉ D E F G Ĝ H Ĥ I J K L M N O P R S Ŝ T U Ŭ V Z

Vokaler

- A som i **Alma**
- E som i **Melker**
- I som i **Sigrid**
- O som i **Rolf** (= svenskt Å)
- U som i **Louise** (= svenskt Ö)

Konsonanter

- C – som ts i **sits**
- Ĉ – tje-ljud med t-förslag, som i **utkörd**, **match**, engelska **church**
- G – alltid hårt som i **god**
- Ĝ – kraftigt dj som i engelska **gentleman**
- H – bakre sje-ljud, som tyskt **ach**-ljud.
(Denna bokstav är mindre vanlig.)
- J – mjukt j-ljud, som i engelska **yes**
- Ĵ – tonande sje-ljud, som i franska **Jour**, engelska **pleasure**
- Ŝ – främre sje-ljud (bildat med tungspetsen),
som i **Schweiz**, engelska **she**
- Ŭ – kort o-diftong som i **Maurits**
- Z – tonande s-ljud, som i engelska **zone**, franska **onze**, tyska **sie**

Övriga konsonanter uttalas som i svenskan.

Betoning

Betoningen ligger alltid på näst sista vokalen i ordet: **vojo**, **kantado**, **antaŭ**, **apud**, **historio**, **domoj**, **illa**

2 Ordklasser

Substantiv (tingord) får ändelsen *-o*

- domo* – hus
- knabo* – pojke
- muziko* – musik
- skribo* – skrift

Adjektiv (egenskaper) får ändelsen *-a*

- granda* – stor
- juna* – ung
- ruĝa* – röd
- skriba* – skriftlig

Verb (handlingar) får i grundform ändelsen *-i*

- vidi* – att se
- kuri* – att springa
- esti* – att vara
- skribi* – att skriva

Adverb (ord som anger sätt, plats, tid m.m.) bildas med ändelsen *-e*

- rapide* – snabbt (av *rapida* – snabb)
- buŝe* – muntligen (av *buŝo* – mun)
- hejme* – hemma (av *hejmo* – ett hem)
- skribe* – skriftligen (av *skribi* – att skriva)

3 Bestämda artikeln

La är den bestämda artikeln. Den böjs aldrig.

- la hundo* – hunden
- la domo* – huset
- la knabo* – pojken
- la tablo* – bordet

Obestämd artikel finns inte.

- hundo* – hund, en hund
- domo* – hus, ett hus

4 Plural

Ändelsen *-j* anger plural (flertal) och läggs till både substantiv och adjektiv.

- bela hundo* – en vacker hund
- belaĵ hundoj* – vackra hundar
- La knaboj estas junaj* – pojkarna är unga

5 Objekt

Ändelsen *-n* anger direkt objekt. Den placeras sist i det ord som är föremålet för en handling.

- La knabo vidas la hundon* – pojken ser hunden
- La hundo vidas la knabon* – hunden ser pojken

-n sätts också efter adjektiv.

- La knabo havas belan hundon* – pojken har en vacker hund

-n placeras efter pluraländelsen *-j*.

- La hundo ĉasas la junajn knabojn* – hunden jagar de unga pojkarna

6 Komparation

- Pli* – mer, *plej* – mest
- bela* – vacker
- pli bela* – vackrare
- plej bela* – vackrast
- fama* – berömd
- pli fama* – mer berömd
- plej fama* – mest berömd

Också adverb kompareras med *pli* och *plej*

rapide – snabbt
pli rapide – snabbare
plej rapide – snabbast

Jämförelseordet "än" heter *ol*:

La tablo estas pli granda ol la seĝo – bordet är större än stolen.

7 Genitiv

Genitiv (ägande) uttrycks med *de*.

La hundo de la knabo – pojakens hund
La pordoj de la domo – husets dörrar

8 Pronomen

Personliga

mi – jag
vi – du, ni
li – han
ŝi – hon
ĝi – den, det
ni – vi
ili – de
oni – man
si – sig

Possesiva

mia – min, mitt
via – din, ditt, er, ert
lia – hans
ŝia – hennes
ĝia – dess
nia – vår, vårt
ilia – deras
onia – ens
sia – sin, sitt

(Man använder *vi* för både "du" och "ni". Ordet *ci* betyder "du", men det används normalt inte.)

När ett personligt pronomen står som objekt får det ändelsen *-n*.

Mi vidas lin – jag ser honom
Ili havas ĝin – de har den

De possessiva böjs som adjektiv och får både plural-*j* och objekts-*n*.

La knabo ĉesas mian hundon – pojken jagar min hund
Mia hundo ĉesas liajn katojn – min hund jagar hans katter

Orden *si* och *oni* används som sina svenska motsvarigheter.

Ŝi estas en sia domo – hon är i sitt hus
Ili vidas siajn domojn – de ser sina hus
Oni pensas pri si mem – man tänker på sig själv

9 Verbformer

<i>-i</i>	infinitiv, grundform	<i>esti</i> – att vara <i>skribi</i> – att skriva
<i>-as</i>	presens, nutid	<i>estas</i> – är <i>skribas</i> – skriver
<i>-is</i>	preteritum, förlutet tid	<i>estis</i> – var, har varit, hade varit <i>skribis</i> – skrev, har skrivit, hade skrivit
<i>-os</i>	futurum, framtid	<i>estos</i> – kommer att vara, ska vara <i>skribos</i> – kommer att skriva, ska skriva
<i>-us</i>	konditionalis, villkorsform	<i>estus</i> – skulle vara, vore <i>skribus</i> – skulle skriva
<i>-u</i>	imperativ, uppmaningsform	<i>estu silenta!</i> – var tyst! <i>skribu!</i> – skriv!

10 Adverb

Adverb är ord som anger sätt, plats, tid eller mängd.

Några exempel:

baldaŭ – snart
morgaŭ – i morgon
nur – bara
for – bort
preskaŭ – nästan

Man kan också bilda adverb av andra ord genom att använda ändelsen *-e*. Grundordets betydelse avgör om det blir ett sätts-, plats-, tids- eller mängdadverb.

rapida – snabb
skribi – att skriva
hejmo – ett hem
nokto – natt
multaj – många

rapide – snabbt, på ett snabbt sätt
skribe – skriftligen (sättsadverb)
hejme – hemma (platsadverb)
nokte – på natten (tidsadverb)
multe – mycket (mängdadverb)

11 Prepositioner

Exempel:

sur – på *sur la tablo* – på bordet
en – i *en la glaso* – i glaset
pri – om, angående *li parolas pri sia hundo* – han talar om sin hund

I esperanto används prepositionerna logiskt:

Ni loĝas en hotelo – vi bor på ("i") ett hotell

I vissa fall när ingen annan preposition passar kan man använda den obestämda prepositionen *je*.

Li kredas je Dio – han tror på Gud

Je är vanligast i tids- och måttsuttryck:

je la tria horo – klockan tre (eg. "vid den tredje timmen")
je du metroj longa – två meter lång
je unu jaro pli juna – ett år yngre

I sådana uttryck kan man ersätta *je* med ändelsen *-n*.

du metrojn longa, unu jaron pli juna

12 Riktningss-n

Efter prepositioner använder man grundformen utan *-n*.

pri la knabo – om pojken
en la domo – i huset
ĉe mi – hos mig
al la urbo – till staden

Men efter prepositioner som anger en plats eller ett läge kan man använda *-n* för att uttrycka rörelse, förflyttning till denna plats, detta läge

sur la tablo – på bordet *sur la tablon* – opp på bordet
en la domo – i huset *en la domon* – in i huset

Likaså efter adverb som anger en plats *hejme* – hemma *hejmen* – hemåt

urbe – i staden *urben* – till staden
kie – var *kien* – vart
tie – där *tien* – dit

13 Räkneord

Grundtal

nul – 0
unu – 1
du – 2
tri – 3
kvar – 4
kvin – 5
ses – 6
sep – 7
ok – 8
naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

Högre tal bildas genom sammansättningar av grundtalen

dek unu – 11
dek du – 12
dudek – 20
dudek kvin – 25
ducent tridek sep – 237
mil sepcent okdek – 1780
naŭ mil cent kvar – 9104

Grundtalen böjs inte.

Mi vidas tri domojn – jag ser tre hus

Ordningstal bildas med adjektivändelsen *-a*. De böjs som adjektiv

unua – första
dua – andra
deka – tionde
okdek naŭa – 89:e

Mi skribas la unuan leteron – jag skriver det första brevet

14 Frågor

Alla frågor innehåller ett frågeord, t.ex. *kio* – vad, *kiel* – hur, *kiam* – när. Ja- och nej-frågor får frågeordet *ĉu*.

Li estas knabo – han är en pojke
Ĉu li estas knabo? – är han en pojke?
La knabo estas juna – pojken är ung
Ĉu la knabo estas juna? – är pojken ung?

I svenskan ändras ordföljden, medan man i esperanto i stället inleder med ett frågeord.

15 Negation

Ne – nej, inte

Mi ne estas juna – jag är inte ung
Ne, mi ne volas – nej, jag vill inte

Ne placeras alltid framför det ord som nekas, vanligen framför verbet, men även framför andra ord.

Mi manĝas ne pomon, sed piron – jag äter inte ett äpple, utan ett päron

16 Korrelativtabellen

Frågeorden och de svarsord som hör till dem utgör ett särskilt system som framgår av följande tabell:

	Frågande, relativa	Utppekande	Allmänna	Obestämda	Nekande
Person o. bestämd sak	KIU vem, vilken vilket, som	TIU den där, det där	ĈIU varje	IU någon	NENIU ingen
Ting	KIO vad, som	TIO det där	ĈIO allting	IO någonting	NENIO ingenting
Egenskap	KIA hurudan, som	TIA sådan	ĈIA varje slags	IA något slags	NENIA inget slags
Sätt	KIEL hur, såsom	TIEL så	ĈIEL på alla sätt	IEL på något sätt	NENIEL på intet sätt
Plats	KIE var, där	TIE där	ĈIE överallt	IE någonstans	NENIE ingenstans
Tid	KIAM när, när	TIAM då	ĈIAM alltid	IAM någon gång	NENIAM aldrig
Mängd	KIOM hur mycket som	TIOM så mycket	ĈIOM alltsamman	IOM något	NENIOM inte det minsta
Orsak	KIAL varför, som	TIAL därför	ĈIAL av alla skäl	IAL av någon orsak	NENIAL av ingen orsak
Ägare	KIES vems, vars	TIES dess	ĈIES vars och ens	IES någons	NENIES ingens

Orden på *-o*, *-u*, *-a* och *-e* kan få ändelsen *-n*. Orden på *-u* och *-a* kan få plural-*-j*.

Ĉi för att markera närhet

Ordet *ĉi* anger närhet och används med *ti-* och *ĉi-*orden, antingen före eller efter dem

tie ĉi eller *ĉi tie* – här
tiu ĉi eller *ĉi tiu* – den här

Ordet *ajn* betyder "som helst":

kiam ajn – när som helst
kiu ajn – vem som helst

*Ki-*orden används också som relativa (tillbakasyftande) ord:

Tio, kion li diris, estas bona – Det **som** han sade är bra
La knabino, kiu staras tie – Flickan **som** står där
Ĝi estas granda kiel domo – Den är stor **som** ett hus

17 Particip

Particip är ord som framställer en handling som en egenskap, ett tillstånd: skrivande, slagen, stängd osv. Esperanto har många fler particip än svenskan, och därför måste man ofta översätta ett esperanto-particip med flera ord på svenska.

Aktiva particip

-ant- pågående
-int- avslutade
-ont- förestående

Passiva particip

-at-
-it-
-ot-

(Jämför med *-as* nutid, *-is* förfluten tid och *-os* framtid)

De **aktiva** participen uttrycker egenskapen hos den som utför handlingen

skribanta – skrivande, som håller på att skriva
skribinta – som har skrivit
skribonta – som kommer att skriva

skribanta knabo – en skrivande pojke, en pojke som skriver
skribinta knabo – en pojke som har skrivit

Mi estis skribanta – jag "var skrivande" = jag höll på att skriva
Ili estos skribantaj – de kommer att hålla på att skriva
Ŝi estis skribonta – Hon skulle till att skriva

Med ändelsen *-o* får vi personen som utför handlingen:

skribanto – en person som skriver
skribonto – en person som ska skriva

Skribante li estis en la domo – när han skrev var han i huset

De **passiva** participen uttrycker egenskapen hos det som utsätts för handlingen

skribata – som håller på att skrivas
skribita – skriven, skrivet, som har skrivits
skribota – som kommer att skrivas

skribata letero – ett brev som skrivs
skribita letero – ett skrivet brev

La letero estas skribata de mi – brevet håller på att skrivas av mig
La letero estis skribata de ŝi – brevet skrevs/höll på att skrivas av henne

La letero estis skribita de li – brevet skrevs/var skrivet av honom

18 Ordbildning

En och samma ordstam kan i esperanto ge upphov till flera olika ord genom tillägg av olika förstavelser och ändelser. Det gör att man inte behöver lära sig lika många ord som i andra språk.

Först och främst använder man ordklassändelserna *-o*, *-a*, *-i* och *-e*:

skrib' *skribo* – skrift
skriba – skriftlig
skribi – att skriva
skribe – skriftligen

interes' *intereso* – intresse
interesa – intressant
interesi – att intressera
interese – intressant, på ett intressant sätt

När man gör ett sammansatt ord, kan man behålla det första ordets ordklassändelse eller utelämnas den, beroende på vilket man tycker blir lättast att uttala.

skrib' + tabl' *skribotablo/skribotablo*

Med hjälp av olika prefix (förstavelser) och suffix (efterstavelser) kan man bilda ännu fler ord av en och samma ordstam.

Prefix

bo- släktskap genom giftermål, svär-
patro – far *bopatro* – svärfar
fratino – syster *bofratino* – svägerska

dis- isär, itu, åt olika håll
doni – ge *disdoni* – dela ut
rompi – bryta *disrompi* – bryta sönder

ek- inträdande eller kortvarig handling
vidi – se *ekvidi* – få syn på
bati – slå *ekbati* – slå till

eks- före detta, ex-
ministro – ministro *eksministro* – f.d. minister

fi- dålig, föraktlig, avskyvärd
domo – hus *fidomo* – näste, tillhall
insekto – insekt *fiinsekto* – ohyra

ge- sammanfattar båda könen i ett begrepp
patro - far + *patrino* - mor *gepatroj* - föräldrar
frato - bror + *fratino* - syster = *gefratoj* - syskon

Observera att det sammanfattande begreppet alltid har plural -j!

mal- bildar motsatsord
bona - bra, god *malbona* - dålig, ond
lumo - ljus *mallumo* - mörker

mis- miss-, fel-, van-
uzi - använda *misuzi* - missbruka
iri - gå *misiri* - gå fel, gå vilse

pra- ur-, for-
tempo - tid *pratepo* - urtid
tipo - typ *pratipo* - urtyp

re- åter, tillbaka, ånyo
veni - komma *reveni* - återkomma
salti - hoppa *resalti* - studsa

Suffix

-aĉ- dålig kvalitet, uselhet
domo - hus *domaĉo* - ruckel
skribi - skriva *skribaĉi* - klottra

-ad- 1. handling 2. upprepad eller varaktig handling
kanto - (en) sång *kantado* - sång = sjungande
kanti - sjunga *kantadi* - hålla på att sjunga
krono - krona *kronado* - kröning

-aĵ- en sak med stamordets egenskap
alta - hög *altaĵo* - höjd, kulle
pentri - måla *pentraĵo* - målning, tavla

-an- anhängare, invånare, medlem
Islando - Island *islandano* - islänning
Kristo - Kristus *kristano* - en kristen
urbo - stad *urbano* - stadsbo

-ar- samling av likartade saker
arbo - träd *arbaro* - skog
vorto - ord *vortaro* - ordlista, ordbok

-ĉj- bildar manliga smeknamn (efter 2-5 bokstäver av namnet)
Petro - Peter *Peĉjo* - Pelle
patro - far *paĉjo* - pappa

-ebl- möjlighet, -bar, -lig
legi - läsa *legebla* - läslig
aŭdi - höra *aŭdebla* - hörbar

-ec- egenskap som abstrakt idé, -het
rapida - snabb *rapideco* - snabbhet
bona - god *boneco* - godhet

-eg- förstoring, förstärkning
varma - varm *varmega* - het
pordo - dörr *pordego* - port

-ej- plats, rum, lokal
kulri - laga mat *kuirejo* - kök
bruto - boskapsdjur *brutejo* - ladugård

-em- benägenhet, bøjelse, läggning
dormi - sova *dormema* - sömning
labori - arbeta *laboremo* - flit

-end- som måste göras
legi - läsa *legenda* - som måste läsas
pagi - betala *pagenda* - att betala, som måste betalas

-er- en av många smådelar av en helhet
sablo - sand *sablero* - sandkorn
fajro - eld *fajrero* - gnista

-estr- föreståndare, ledare, chef
ŝipo - fartyg *ŝipestro* - kapten
lernejo - skola *lernejestro* - rektor

-et- förminskning, försvagning
varma - varm *varmeta* - ljum
domo - hus *dometo* - stuga

-id- avkomling, unge
hundo - hund *hundido* - valp
reĝo - kung *reĝido* - kungason, prins

-ig- göra till, förmå att
akra - vass, skarp *akrigi* - vässa
sidi - sitta *sidigi* - sätta

-iĝ- bli
akra - vass, skarp *akriĝi* - bli vass
fini - avsluta *finiĝi* - ta slut, upphöra

-il- verktyg, redskap, hjälpmedel
tranĉi - skära *tranĉilo* - kniv
kovri - täcka *kovrilo* - täcke; lock

-in- kvinna, hona
viro - man *virino* - kvinna
ĉevalo - häst *ĉevalino* - sto

-ind- värd att...
vidi - se *vidinda* - sevärd
ridi - skratta *ridinda* - löjlig

-ing- hållare som något sticks in i
kandelo - (stearin)ljus *kandelingo* - ljusstake
 fingro - finger *fingringo* - fingerborg

-ism- doktrin, system, tänkesätt
kristano - en kristen *kristanismo* - kristendom

-ist- yrkesutövare, någon som ofta sysslar med...
labori - arbeta *laboristo* - arbetare
maro - hav *maristo* - sjöman
muziko - musik *muzikisto* - musiker

-nj- bildar kvinnliga smeknamn (efter 2-5 bokstäver av namnet)
Maria *Marjo* - Maja
patrino - mor *panjo* - mamma

-obl- -faldig, -dubbel
du - två *duobla* - dubbel
tri - tre *triobla* - tredubbel, trefaldig

-on- bildar bråktal
du - två *duona* - halv
tri - tre *triono* - en tredjedel
kvar - fyra *kvarone* - till en fjärdedel

-op- i sänder, åt gången
du - två *duope* - två och två
tri - tre *triope* - tre i sänder
kelkaj - några *kelkope* - några i taget

-uj- behållare, etui
mono - pengar *monujo* - portmonnä
sukero - socker *sukerujo* - sockerskål

-ul- person med stamordets egenskap
junu - ung *junulo* - yngling
sankta - helig *sanktulo* - helgon

-um- obestämd betydelse, anger bara ett visst samband med stamordet. -um- används i en del traditionella sammansättningar och ibland i ord som förstas av sammanhanget.
kolo - hals *kolumo* - krage
proksima - nära *proksimuma* - ungefärlig
komuna - gemensam *komunumo* - kommun, kollektiv

Prefixen och suffixen är samtidigt självständiga esperanto-ord, med egna betydelser, och kan själva kombineras med andra affix och ändelser:

estro - ledare
estraro - styrelse
estrarano - styrelseledamot

ebla - möjlig
eble - möjligen, kanske
ebleco - möjlighet

Vad är en esperanto-klubb?

Esperanto är ett språk för kontakter över gränserna. Det naturliga motivet för att lära sig esperanto är naturligtvis att man vill kommunicera med människor som har ett annat modersmål, vare sig det handlar om personliga möten under resor eller om brevväxling, böcker, tidningar och radio. Men lokala esperantoföreningar har alltid spelat en viktig roll för många esperantister. Här lär man sig språket, här kan man också tillsammans med andra intresserade fördjupa sina kunskaper och ta avstamp för nya äventyr i den stora esperantovärlden. Anita Bergh berättar om vad en esperantoklubb kan vara.

Artikelförfattaren Anita Berg på esperantosemester i Australien

Det finns esperantoklubbar och -föreningar över hela världen. Den första bildades i Nürnberg år 1888 och den andra i Uppsala år 1891. Även i Göteborg och Stockholm bildades det klubbar under 1890-talet, och de är fortfarande verkamma! Vi har alltså stolta traditioner att bygga vidare på här i Sverige.

Samarbete med studieförbund

Vad gör man då i en esperantoklubb? Det varierar naturligtvis från klubb till klubb, men huvudsakligen så studerar man språket, litteraturen, rörelsens historia, sjunger, översätter etc. Många klubbar i Sverige träffas i en studiecirkel, vilket innebär tillgång till både lokal och information i studieförbundets regi.

Klubben Esperanto i Väsby, som bildades i samband med esperantos 100-årsjubileum 1987, har en studiecirkel inom ABF. Klubben har omkring 30 medlemmar och träffas varje torsdagskväll i en ABF-lokal, där man har möjlighet att förvara några böcker och sätta upp information om sin verksamhet.

Lokalen består av två rum, vilket gör det möjligt att dela upp sig i två grupper, en för nybörjare och en för mer avancerade. Vanligen ägnas första timmen åt språkstudier och därefter följer någon gemensam aktivitet. Det är ju viktigt att träna språket och att sjunga är då en alldeles utmärkt metod. Klubben har

dessutom bland sina medlemmar flera ypperliga sångare, vilket givetvis förhöjer både stämning och kvalitet.

Utländska gäster

Utländska esperantister hittar också vägen till Väsby. I september t.ex. kom **Andrzej Pettyn**, som är redaktör för esperantosändningarna i polska radion. Han höll en uttalskurs och berättade om radioarbetet. Detta är ett ämne som ligger klubbens medlemmar varmt om hjärtat. EiV har nämligen ställt samman en utställning om "Esperanto en radio" (esperanto i radio), med material från olika radiostationer ute i världen. Utställningen har visats på Svenska esperantoförbundets årskongress i Höör i år och kommer också att visas på nästa esperanto-världskongress som äger rum i finska Tammerfors 1995.

Internationella kontakter

Liksom många städer har vänorter har esperantoföreningar vänklubbar i andra länder. EiV har en vänklubb i Dar-es-Salaam i Tanzania, och det medför att en kväll i månaden är vikt för brevskrivning i olika former. Alla ska vara med och besvara breven. Oftast beslutar man sig för

ett gemensamt ämne, som beskriver något svenskt. Förutom Dar-es-Salaam brevväxlar klubben också med en klubb i Albuquerque i USA och med en i Toruń i Polen. Risken för att dessa klubbar ska läsa varandras brev är minimal, varför EiV vanligen skriver sina alster i tre exemplar och skickar ut över världen!

Klubben har tryckt upp en egen T-tröja och en del klubbmedlemmar byter bort eller skänker bort tröjan till någon annan esperantist. I dag finns tröjorna spridda till Australien, USA, Tanzania och Nepal, där de alltså inte bara gör reklam för esperanto utan också för Väsby.

Medlemmar som varit ute och rest håller föredrag och visar bilder. Detta sker alltid på esperanto och brukar vara mycket uppskattade programslag. Ibland kan resan ha gått till den årliga världskongressen, ibland till ett helt annat esperantoarrangemang utomlands eller helt enkelt till ett annat land där man ändå har träffat esperantister.

Man måste synas

Klubben ska ju också verka för att sprida esperanto och man tar alla tillfällen att göra detta. I Väsby anordnas årligen gemensamma aktiviteter för de lokala föreningarna. EiV försöker vara med överallt. Loppmarknaden ger inte bara möjlighet att synas utan även ett tillskott till klubbkassan. Föreningsutställningen i centrum är också ett måste för EiV och brukar även den berika klubbkassan – i form av nya medlemsavgifter!

Är EiV en typisk esperantoklubb? Frågan är svår att besvara då alla klubbar blir vad medlemmarna gör dem till utifrån sina möjligheter. Allt arbete är ju ideellt och ofta tidskrävande. EiV har en del mycket aktiva medlemmar, som har möjlighet att ägna tid och kraft åt klubben, och andra som inte kan bidra med lika mycket. Tillsammans har man dock lyckats skapa en klubb med stark samhörighetskänsla där medlemmarnas ålder (mellan sjutton och sjuttio) spelar en underordnad roll, utom då man slår ihop olika jubileer och lyckas ordna en 305-årsjubileumsfest!

Anita Bergh

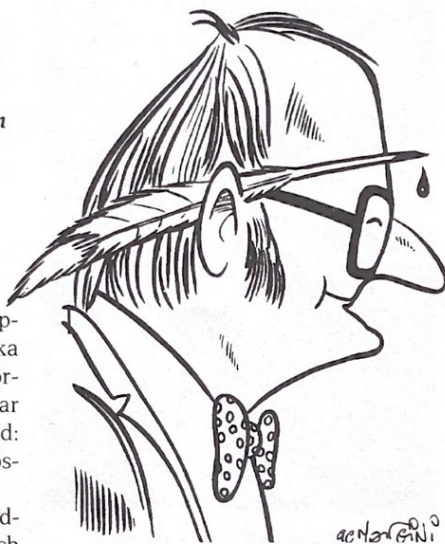
Esperantoförfattarna i egen PEN-klubb

Den internationella PEN-klubben är ett slags författarnas FN, med 116 klubbar spridda över världens fem kontinenter. Syftet är att främja tankeutbytet mellan världens författare, verka för det fria ordet och att hjälpa förföljda kollegor. Sedan ett år tillbaka är också de esperanto-språkiga författarna representerade.

När internationella PEN-klubben i september 1993 höll sin kongress i galiciska Santiago de Compostela, valde de församlade delegaterna fyra nya klubbar som fullvärdiga medlemmar i sina led: den kazachiska, den walesiska, den bosniska – och den esperantiska.

Esperanto-författarnas ansökan godkändes med röstsiffrorna 29 ja, 4 nej och 13 nedlagda röster. Bland dem som röstade för återfanns bland andra samtliga nordiska, afrikanska och ex-jugoslaviska delegater, liksom de israeliska och palestinska delegaterna.

– Detta innebär ett slutgiltigt erkännande av esperanto som litteraturspråk,

Ungraren István Nemere är ordförande för den esperantiska PEN-klubben. Han är en häpnadsväckande flyhänt författare med drygt 130 böcker bakom sig på ungerska och 16 på esperanto.

säger esperanto-PEN-klubbens vice ordförande **Giorgio Silfer**. Att hädanefter påstå att esperanto skulle sakna en egen kultur och litteratur vore att förolämpa den högsta internationella auktoriteten vad gäller litterär professionalitet.

Den esperantiska PEN-klubben räknar idag ett tjugotal medlemmar. För medlemskap krävs att man huvudsakligen försörjer sig på litterär eller publicistisk verksamhet, samt att en avsevärd del av denna verksamhet sker på esperanto.

Klubbens första ordförande är **István Nemere**, som inte bara är en av sitt hemland Ungerns mest lästa författare med ca 150 böcker bakom sig, utan också esperantolitteraturens hittills mest produktiva romanförfattare med 16 romaner författade direkt på esperanto.

Esperanto-PEN-klubben deltar idag aktivt i internationella PEN-klubbens arbete i utskotten för översättning respektive språkliga rättigheter.

Även om det absoluta flertalet av världens PEN-klubbar representerar författare i ett enskilt land (som exempelvis den mycket aktiva svenska PEN-klubben), är den esperantiska PEN-klubben inte den första som representerar författare i geografisk förskingring. Sedan tidigare finns det egna PEN-klubbar för bland annat författare på jiddisch, kurdiska och romani.

– Vi uppfattar oss själva som medlemmar i en unik och självvald språkgemenskap tvärs över nationsgränserna, säger Giorgio Silfer, som för egen del föredrar nationalitetsbeteckningen "europé".

– För medlemmarna i esperanto-PEN-klubben är esperanto mer än bara ett internationellt hjälpspråk – för oss är det ett huvudspråk för en alternativ kommunikation och ett kreativt självförverkligande. Rätten till en egen språklig identitet uppfattas oftast som något som rör nationer och etniska grupper, men den ska också omfatta individen. Vi tror helt enkelt att vi har något eget att säga världen, och vi vill säga det på esperanto.

Etimologia 1	100 kr
Etimologia 2	120 kr
Etimologia 3	120 kr
Alla tre	300 kr

Varje språk behöver en ordbok som förklarar ordens ursprung. Ebbe Vilborgs internationellt rosade *Etimologia Vortaro de Esperanto* förklarar var esperantoorden kommer ifrån. Tre delar av fem redan utgivna.

Esperantoförlaget
Möllevångsgatan 20 B, 214 20 Malmö
Telefon: 040-12 20 29 · Postgiro: 578-5

Per Aarne Fritzon

Läroplan med internationella förtecken

I nya läroplanen för den obligatoriska skolan (Lpo 94) står följande:

"Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser."

Det är glädjande att skolans högsta instans formulerat en inriktning om internationella kontakter som förhoppningsvis ska leda till solidaritet mellan folken. Men hur ska det gå till?

Man lägger en besvärlig uppgift på lärarna om man menar att blickarna ska riktas mot alla varianter av kulturer. Ungdomen har ju under lång tid dränkts i en "ungdomskultur" – en engelskspråkig och amerikansk brygd på popmusik och diverse filmer och klädesplagg. Intresset riktas mot popidoler på hitlistor. Det är definitivt inte fel att ungdomar har intresse för musik, men här handlar det om en jättestor industri som fokuserar på ett begränsat utbud som lätt avskärmar ungdomarna från andra aktiviteter.

När man talar om solidaritet i världen handlar det om helt andra intresseområden, och man kan bara hoppas på att lärarna både vill och orkar kanalisera elevernas intressen mot viktiga internationella frågor.

En gymnasieelev för 100 år sedan

Det som läroplanen tar upp i fråga om kulturella kontakter, internationellt perspektiv och solidaritet berör samma problem som en ung gymnasieelev hade i tankarna för något mer än etthundra år sedan.

Han bodde i en stad med fyra olika folkgrupper. De hade olika språk och umgicks inte ofta med folk ur andra grupper. Eftersom de inte kunde kommunicera med varandra härskade misstro och missförstånd.

Man kunde ha löst språkproblemet genom att låta alla barn undervisas i tre främmande språk. En annan lösning hade varit att utse ett av språken till stadens officiella språk och därmed göra det obli-

gatoriskt i skolorna.

Den unge och språkbegåvade Lazar Ludvig Zamenhof visste att många har svårt för att lära sig ett främmande språk. Han såg det även som mycket orättvist att upphöja ett av språken till officiellt språk. För att folk ska kunna leva i god sämja och kunna respektera varandra, måste det finnas ett mått av jämlikhet dem emellan.

Det var då som Lazar Ludvig fick idén att skapa ett neutralt språk som vem som helst skulle kunna använda utan att det skulle uppstå rivalitet mellan olika etniska språk.

Lazar Ludvig förstod att hans skapelse måste kunna fungera minst lika bra som vilket annat språk som helst. Det skulle bli helt regelbundet, utan grammatiska

undantag, och med ord som lånats ur de europeiska språken.

Bättre jämlikhet med ett neutralt språk

Skulle våra svenska elever få en större förståelse för andra folk om de fick brevväxla med jämnåriga i andra länder? Troligtvis. Det är ju den egna erfarenheten som blir avgörande för åsikter om människor i andra länder. Det finns redan många goda exempel på hur elever uppskattar sådan brevväxling på Lazar Ludvig Zamenhofs esperanto. På annan plats i denna tidning kan du läsa om kontakter mellan svenska och lettiska skol elever.

Roland Lindblom

Riv ut mittsidorna!

Sidorna i mitten av detta nummer är utformade som en broschyr. Riv ut dem, vik dem en gång till och lämna över till någon du vill få intresserad av esperanto. Fler färdiga broschyrer kommer att finnas på Esperantoförbundet.

Världskongressen i Finland 1995

Nästa år får alla svenskar chansen att på nära håll uppleva den unika stämning som råder under esperantorörelsens stora världskongresser. Den 22–29 juli samlas ca 2000 esperantister från ett 70-tal länder i Tammerfors.

Kongressen äger rum i ett av den världsberömda finska arkitekturens allra senaste mästerverk, Tampere-talo eller Tammerforshuset, som åtminstone invändigt är bedövande vackert. Tekniskt har detta kongresscentrum en utrustning i världsklass med närmare 2500 sittplatser, var och en utrustad med sex kanaler för simultantolkning till lika många

språk. Denna finess lär dock få stå oanvänd under esperantokongressen, den enda stora internationella kongressen utan språkproblem.

En esperantokongress i Norden gör det lätt för oss svenskar att vara med. Även du som börjar läsa esperanto först i höst kan delta med behållning, för redan efter bara två terminers målmedvetna studier kan man hjälpligt reda sig på esperanto, och någon brist på hjälpsamma landsmän lär det heller inte vara, om det nu verkligen skulle knipa ...

Vi ses i Tammerfors!

Haldo Vedin

Tolkiens "Ringen"

J.R.R. Tolkiens romantrilogi *Sagan om ringen* kan säkert fånga läsaren på många olika sätt, men är det inte själva sökandet som driver handlingen framåt? Att söka är ett mänskligt drag, det är en drivfjäder som är kopplad till hoppet.

Jag tänker inte i första hand på sökandet efter borttappade ringar eller andra föremål, utan sökandet efter bättre lösningar på mänskliga problem.

Språkvetaren och författaren Umberto Eco kom för ett år sedan ut med en ny bok betitlad *Sökandet efter det perfekta språket*. I sin bok tar han flera gånger upp esperanto. Bakgrunden till detta är en händelse under en föreläsning som Eco höll i Paris. När Eco, som då inte visste mycket om esperanto, påstod att det språket inte var användbart på livets alla områden, fick han en lapp av en kvinnlig student i publiken. Hon menade att han

hade fel, och att det går utmärkt att även älska på esperanto.

Umberto Eco gjorde då något som många språkvetare medvetet undviker – han började sätta sig in i språket och dess historia. Efteråt har han i intervjuer beklagat att han inte tidigare brytt sig om att ta reda på vad esperanto verkligen är.

Vid senare föredrag om språkfrågan i Europa har han rekommenderat EU att ta upp och använda esperanto. Han har samtidigt klart avvisat tanken på att latinet skulle komma till användning igen.

Var Jules Verne en sökare?

Den franske författaren Jules Verne skrev fantastiska och spännande romaner om framtiden och blev tvungen att söka

tänkbara lösningar på problemen att färdas havet, till månen och jorden runt på 80 dagar.

Vid slutet av sin levnad blev Verne intresserad av esperanto och blev 1903 även medlem i en esperantoförening. Han började skriva en roman som skulle beskriva hur esperanto spred sig i världen och vad det skulle kunna få för konsekvenser.

Man kan tänka sig att Jules Verne såg fram emot att få delta i den första internationella esperanto-kongressen som förbereddes i den franska staden Boulogne-sur-Mer 1905. Tyvärr avled han några månader innan kongressen avhölls.

Boken om esperanto blev alltså inte färdig och vi vet inte hur han hade föreställt sig att kontakterna mellan folken på jorden skulle blomma upp när alla skaffat sig ett gemensamt andra modersmål.

EXTRA REA!

Ännu fler lågprisböcker!

Aldrig tidigare sååå billigt!

Beställ för minst 100 kr, så bjuder vi dessutom på porto. Vid mindre beställning lägg till 20 kr.

ESPERANTOFÖRLAGET
Möllevångsgatan 20 B,
214 20 Malmö
Postgiro 578-5

Vissa titlar finns bara i enstaka exemplar. Först till kvarn...

Aniario, inb.	50:-
Antologio de maltaj poetoj	25:-
Ĉu ni kunvenis vane?	40:-
Faktoj kaj fantazioj	80:-
Ili kaptis Elzan!	30:-
Inter sudo kaj nordo	10:-
Islandaj pravoĉoj, inb.	15:-
Islandaj pravoĉoj, häftad	10:-
Jaroj sur tero, inb.	15:-
Jaroj sur tero, häftad	10:-
Kaŭkazaj rakontoj	10:-
Kiuj semas plorante	30:-
Kredu min, sinjorino	70:-
La fenomeno esperanto	50:-
Malsata stono	15:-
Pasko, de Strindberg	5:-
Printempo de morto	10:-
Tra lando de indianoj, inb.	15:-
Tra lando de indianoj, häftad	10:-

Något för Tolkien?

Det är förmodligen inte många som känt till att Jules Vernes sista påbörjade roman handlade om esperanto, men om den engelske författaren J.R.R. Tolkien vetat om detta, skulle han nog ha kunnat ta vid där Verne slutade. Tolkien lärde sig esperanto som ung och talade ofta varmt för att andra skulle göra det samma.

Vad söker vi idag?

Problemen med världens många språk finns kvar. Esperanto är redan ett beprövat språk och används på många områden, men medvetenheten om esperanto och dess stora möjligheter har långt ifrån nått ut till alla människor.

Det vi söker och behöver är de argument som skulle kunna förmå ett långt större antal människor att våga ta första steget till en bättre internationell språklig gemenskap.

Hur får vi människorna att slå upp en lärobok och läsa de första kapitlen? Vi tror nämligen att de kommer att få samma "aha-upplevelse" som Jules Verne och Leo Tolstoj på sin tid, eller Umberto Eco idag.

När blir det din tur?

Roland Lindblom

Esperantoböcker att börja med

En bra start

Nybörjarpaket 280 kr
Jen nia mondo 1 med kassetband, *Lilla esperanto-ordboken* och *Nya kompendiet*. Med detta paket får man en bra grund i esperanto.

Läroböcker

Jen nia mondo 1 62 kr
Den mest använda läroboken i esperanto för självstudier och kurser. Den innehåller lätta dialoger mellan Helena och Petro, deras vardag och deras lilla kärlekshistoria.

Jen nia mondo 1 80 kr
kassetband

Jen nia mondo 2 85 kr
Fortsättning på *Jen nia mondo 1*

Jen nia mondo 2 80 kr
kassetband

Allas andra språk 60 kr
Lätt lärobok med traditionell uppläggning, korta stycken med varierande innehåll.

Allas andra språk 1, 80 kr
kassetband

Allas andra språk 2, 80 kr
kassetband

Ĉu vi parolas Esperante? Internacia lernolibro 60 kr
Lärobok helt på esperanto.

Ĉu vi parolas Esperante? 150 kr
2 kassetband

Ek! 80 kr
Lärobok för självstudier. Den ger förlöpande uppgifter och ger rätt svar på nästa rad.

Ek! kassetband 80 kr

Esperantokompendium 80 kr
Kompendiet ger en grundlig överblick över esperantos uppbyggnad, ordbildning och grammatik.

Grodan 80 kr
En rolig lärobok i esperanto. (Lite sjuk humor...)

Lernu esperanton nun! 70 kr
En fördjupning av Esperantoförbundets brevkurs och fortsättning på den.

Liza kaj Paŭlo 20 kr
Tecknad berättelse med korta texter för nybörjare.

Liza kaj Paŭlo, kassetband 80 kr

Tendaraj tagoj 1 75 kr
Tendaraj tagoj 2 95 kr
Illustrerad lärobok med texter om 10-14 åringar på tämläger, helt på esperanto.

Ordböcker

Svenska-esperanto 400 kr
Ebbe Vilborgs stora ordbok från svenska till esperanto. 48 000 uppslagsord med många exempel.

Lilla esperanto-ordboken 60 kr
Ordbok svenska-esperanto och esperanto-svenska. För nybörjare och lätt läsning.

Esperanto-svenska 50 kr
Utförlig ordbok från esperanto till svenska.

PIV, Plena Ilustrita Vortaro de Esperanto 550 kr
Ordbok helt på esperanto, med utförliga definitioner, förklaringar och exempel. Detta är den normgivande esperantoordboken.

Lätt läsning m.m.

Gerda malaperis! 60 kr
En spännande berättelse på esperanto, skriven av en schweizisk psykolog och författare, särskilt med tanke på nybörjare. Från en lätt början byggs språkkunskaperna på steg för steg.

Ordlista till Gerda 40 kr
Ordlista och grammatik till ovanstående bok.

Lasu min paroli plu 78 kr
Lättlästa, korta berättelser.

Paŝoj al plena posedo 85 kr
Den mest använda läseboken för fortsättningsstudier. Korta stycken av olika slag med ordlistor, med stigande svårighetsgrad.

Pipi Ŝtrumpolonga 123 kr
Pippi Långstrump på esperanto. En läsoplevelse, antingen man bara vill läsa eller jämföra med det svenska originalet.

Ture Sventon en Londono 75 kr
Svensk barnbok i översättning till esperanto, rolig även för vuxna.

Skicka din beställning till
Esperanto-Centro, Vikingagatan 24, 113 42 Stockholm,
tel. 08-34 08 00, fax 08-34 08 10

Malmö Esperantoförening
Kronetorpsg 94
21227 Malmö

Esperantoförbundet, Vikingagatan 24, 113 42 Stockholm

"Emilo de Smolando"

Som ett litet språkprov visar vi några stycken ur Harold Browns och Kerstin Rohdins översättning av Astrid Lindgrens "Emil i Lönneberga", utgiven 1993 av förlaget Progreso i Motala. Högerspalten återger samma stycken på svenska.

Dimanĉon la 10-an de junio okazis festo en Katthult. Oni atendis multajn homojn kaj de Lönneberga kaj de aliaj lokoj. Jam de pluraj tagoj la patrino de Emilo preparis manĝaĵojn.

"Tio ĉi kostos multon", diris la patro de Emilo. "Sed se oni festos, oni festos! Oni ne domaĝu! Sed la viando-buletoj povus esti iom pli malgrandaj."

"Mi faras la viando-buletojn ĝustagrande", diris la patrino de Emilo. "Ĝustagrande, ĝustaronde kaj ĝustabrune."

Kaj tiel ŝi faris. Kaj krome ŝi preparis rostitan pork-ripaĵon kaj bovidrulaĵojn kaj haringan salaton kaj marinitajn haringojn kaj pomkukon kaj kuiritan angilon kaj stufaĵojn kaj pudingojn kaj du gigantajn kazeajn flanojn kaj specialan kolbason, kiu estis tiel bongusta, ke homoj volonte vojaĝis longdistance eĉ de Vimmerby kaj de Hultsfred por gustumi ĝin.

Ankaŭ Emilo tre ŝatis tiun kolbason.

Tia tago vere estis bona por festo. La suno brilis, siringoar-bustoj kaj pomarboj floris, la birdokanto plenigis la aeron, kaj la tuta Katthult estis kiel bela sonĝo situanta sur la monteto. La korto estis freŝe rastita, la domo estis broslavita en ĉiuj anguloj, la manĝaĵo estis preta, mankis nenio. Jes, io mankis!

"Ho, ni ja forgesis hisi la flagon", diris la patrino de Emilo.

Tio aktivigis la patron de Emilo. Li rapidis al la flagstango, kaj tuj post li kuris Emilo kaj eta Ida. Tiuj volis vidi la flagon, kiam ĝi atingis la pinton de la stango.

"Mi pensas, ke la festo hodiaŭ estos bona kaj agrabla", diris la patrino de Emilo al Lina, kiam ili estis solaj en la kuirejo.

Söndagen den 10 juni var det kalas i Katthult. Mycket folk skulle komma både från Lönneberga och andra håll. Emils mamma hade lagat mat i flera dagar.

"Det blir dyrt det här", sa Emils pappa. "Men ska det vara kalas, så ska det! Inget knussel! Fast man kunde kanske göra köttbullarna något mindre."

"Jag gör köttbullarna precis lagom", sa Emils mamma. "Lagom stora, lagom runda och lagom bruna."

Det gjorde hon också. Och dessutom lagade hon revbensspjäll och kalvrullader och sillsallad och inlagd sill och äppelkaka och inkokt ål och stuvningar och puddingar och två jättelika ostkakor och så en särskild sorts korv som var så god att folk gärna åkte långa vägar både från Vimmerby och Hultsfred för att få smaka på den.

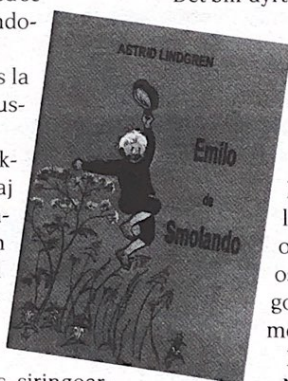
Emil tyckte också mycket om den korven.

Nu var detta verkligen en dag att hålla kalas på. Solen sken, syrener och äppelträd blommade, luften var full av fågelsång, hela Katthult var vackert som en dröm, där det låg på sin kulle. Och gården var nykrattad, huset var skurat i alla vrår, maten var färdig, nu fattades ingenting. Jo, en sak!

"Oj, vi har ju glömt att hissa flaggan", sa Emils mamma.

Det satte fart på Emils pappa. Han rände iväg ut till flaggstången, och tätt efter honom rände Emil och lilla Ida. De ville se, när flaggan gick i topp.

"Jag tror det blir ett roligt och bra kalas det här", sa Emils mamma till Lina, när de blev ensamma med varann i köket.

Se vi donas mielon, donu ankaŭ kuleron.

[ETT ORDSPRÅK PÅ ESPERANTO SATT MED TYPNSITTET NORMA, TECKNAT AV FRANKO LUIN 1994]

OMNIBUS TYPOGRAFI: Formgivning, fotosättning och rippning.
Produktion av allehanda trycksaker på svenska, esperanto
och andra språk.

OMNIBUS · Box 135 · 135 23 TYRESÖ · TEL. 08-742 83 36 · FAX 08-712 39 93

Esperanto: aktuellare för varje dag som går.

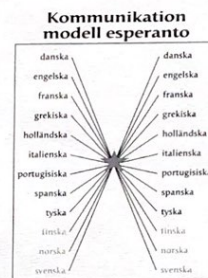
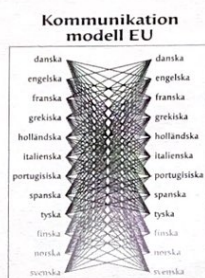
Europeiska Unionen (EU) håller på att tappa kontrollen över sina tolknings och översättningskostnader. Och kostnaderna blir högre för varje nytt land som ansluter sig. Inom EU tillämpas nämligen den demokratiska principen att alla medlemsländers språk är jämställda och att alla dokument ska översättas till samtliga språk.

Enligt samma princip kan alla förtroendevalda i Europaparlamentet och deltagare i olika konferenser och seminarier ta till orda på sitt eget språk och få sina inlägg tolkade till de andra språken.

Allt detta blir naturligtvis oerhört dyrt. Man ska när som helst kunna tolka ett grekiskt inlägg till nederländska, ett danskt till italienska eller ett tyskt till portugisiska.

Och om Finland, Norge och Sverige ansluter sig till EU ökar antalet språk från nio till tolv. Då ökar också kostnaderna mångfaldigt.

Det är därför inte alls konstigt att man – än så länge mycket försiktigt – börjat titta vad det skulle innebära att införa esperanto som kommunikationsspråk inom EU. Vill man behålla principen om alla språks lika värde är esperanto den enda ekonomiskt försvarbara lösningen.

Redan att införa esperanto som mellanspråk i tolkningsarbetet skulle förenkla det dagliga livet för EUs olika organ. Det skulle inte längre behövas tolkar för varje språkpar, utan det skulle räcka med tolkar som översatte mellan esperanto och det egna modersmålet. Och när man som nästa steg lät skolbarnen i alla EU-länder lära sig esperanto som första främmande språk, då skulle umgänget inom EU bli ännu enklare och billigare när den generationen vuxit upp.

Idén med esperanto känns angelägnare än någonsin. Den blir aktuellare för varje dag som går.

Esperantoförbundet
Vikingagatan 24
113 42 Stockholm
Telefon 08-34 08 00
Fax 08-34 08 10

Att lära sig.

I Sverige kan man ännu inte lära sig esperanto i grund- eller gymnasieskolan, om man inte råkar ha en lärare som tagit initiativ till en kurs efter ordinarie skoltid (vilket i och för sig förekommer ganska ofta). Däremot går det bra att lära sig det på folkhögskola (i Karlskoga), i studiecirklar eller på egen hand.

Även den som läser på egen hand kan göra snabba framsteg, men då ska man helst tänka på att skaffa sig övning i att tala språket. Det kan man göra på Karlskoga folkhögskola (som har enveckorskurser på olika nivåer och åttaveckorskurser för nybörjare resp. fortsättare), genom att besöka esperantoklubbar eller genom att resa till ett internationellt esperantoarrangemang. Särskilt under sommaren finns det mycket att välja på.

Det finns många olika läroböcker, och flera med ljudband. Läromedel, ordböcker och bredvidläsningslitteratur beställs enklast från Esperantoförbundet. När man väl har lärt sig språket har man tillgång till ett stort utbud av litteratur som omfattar allt från skönlitteratur till alla slags fackböcker. Man kan också läsa tidningar och tidskrifter, eller lyssna på någon av världens esperantospråkiga radiostationer.

För att få störst utbyte av sina esperantokunskaper ska man vara med i någon organisation, först och främst den lokala föreningen och Esperantoförbundet. Eller ungdomsförbundet SEJU om man är under 30 år. Då får man tillgång till information om vad som händer och nyttiga tips om språket och olika arrangemang. Dessutom finns det många internationella organisationer, allmänna eller med olika specialinriktningar. Genom dem kan man lätt knyta internationella kontakter och utbyta erfarenheter med människor från hela världen.

*Esperanto
har aldrig
tidigare
känts så
angeläget.*

Går i vågor.

Intresset för esperanto har gått i vågor under de mer än 100 år som språket har funnits. Vissa perioder har det nästan varit en massrörelse, andra perioder har intresset varit svalt. Dessa vågor har sällan sammanfallit i olika länder. Ett stort intresse i Iran eller Kina hade inte någon motsvarighet i Australien eller Mexiko. När intresset var ringa i Sverige och Danmark, var tendensen den motsatta i Estland och Litauen.

Vi ser idag ett ökande intresse för esperanto i Europa. Samarbetssträvandena inom och kring EU, med dess allt besvärligare och kostsammare språksituation, har dragit fram esperanto i ljuset.

Även de som tidigare förhållit sig ljumma eller avvisande till esperanto börjar nu få upp ögonen för det som esperanto-anhängarna alltid har hävdats – att esperanto gör umgänget mellan människor och nationer enklare och billigare. Umberto Eco, kommunikationsforskare och författare till bl. a. *Rosens namn*, som en gång var direkt negativ till *själva tanken* om ett internationellt språk, har nu gått över till att rekommendera esperanto i umgänget mellan Europas länder. Han är bara ett exempel på forskare som insett vilka värden vi går miste om genom att inte använda esperanto som internationellt språk.

Särskilt unga.

Esperanto har alltid varit särskilt lockande för unga människor. De flesta gamla esperantister, som förre talmannen Ingemund Bengtsson, kan berätta om att deras intresse för esperanto vaknade i unga år. Senare har kanske andra intressen tagit överhanden – familj, arbete, politiska uppdrag. Men esperanto har ändå haft en stor betydelse i deras liv och gett dem ett öppnare sinne för omvärlden. I Ingemund Bengtssons fall gav det bland annat möjlighet att samtala direkt med höga kinesiska politiker. Nej, i det fallet stämde det inte att "det går lika bra med engelska".

För ungdomar är en ryggsäck, ett tågfluffarkort och esperanto vad de behöver för en meningsfull resa genom Europa – hela Europa, inte bara den halva som till nyligen kallade sig så. I alla Europas länder finns det mängder av vanliga människor, unga och gamla, som lärt sig esperanto av ett enkelt skäl: de vill knyta kontakter med människor från andra länder utan att hindras av språkklyftor. Med esperanto i bagaget kan man möta och lära känna dessa människor på djupet, i deras verkliga vardag.

Visst är det så, att det framför allt är i privatlivet man har nytta och glädje av esperanto. Det är ett sätt att berika sitt liv med nya dimensioner och nya kontaktytor i en allt mer internationell värld.

Man glömmar alltför lätt, att Europa är en splittrad kontinent, inte minst språkligt. Samtidigt är denna mångfald en rikedom, som borde locka till nyfikenhet. Det är ganska naturligt att den som lär sig esperanto är nyfiken på andra människors språk och kultur och genom sina kontakter får en allt större förståelse för andra levnadssätt.

Och världen fortsätter bortom Europa...